

رویکردهایی به نظریه اجرا

به کوشش علی اکبر علیزاد

نشر ماکان

رویکردهایی به نظریه اجرا، مجموعه‌ای است مفصل در باب تئوری‌های اجرا، ریشه‌های آن در تئاتر غربی، و بررسی کار هنرمندان و نظریه‌پردازان معروف این حوزه. مقالات کتاب توسط نظریه‌پردازان، هنرمندان و کارگردانان شاخصی چون ریچارد شکنر، مایکل کربی، آلن کاپرا و... نوشته شده است. کتاب منبعی است پایه‌ای جهت بحث در مورد رویکردهای مختلف اجرا، ارتباط آن با هنرهای تجسمی و تئاتر و سنت‌های اجرایی در تئاتر آوانگارد و تئاتر شرق.

اثر حاضر در طی یک مقدمه و دو فصل به مباحث زیر می‌پردازد:

مقدمه: اجرا چیست / علی اکبر علیزاد

فصل اول: اصول نظری و عملی اجرا / شامل نظریه و اجرا و رویکردها / ریچارد شکنر / علی اکبر علیزاد، هپنینگ / مایکل کربی / مجید اخگر، مصاحبه با جان کیچ / مایکل کربی و ریچارد شکنر / مجید اخگر، صدا زدن: یک هپنینگ / آلن کاپرا / مجید داودی، بنیان‌ها و نظریه‌های آوانگارد / آرنولد آرونسون / مریم نعمت طاووسی، اسمیت، ویلسون و فورمن / آرنولد آرونسون / مجید اخگر، اجرا و پست‌مدرن / ماروین کارلسون / فرشید آذرنگ.

فصل دوم: اجرا، آیین، سنت و تئاتر شامل، به سوی تئاتر سوم (یوجینیو باربا و تئاتر او دین) / یان واتسون / مسعود مظاهری، تأویل کنش: مجموعه متوالی متون عرفانی ایران زمین در آزمایشگاه نوین و جهان شمول اجرا / لیزا ولفورد / منصور براهیمی، تئاتر در فرهنگ‌های سنتی آفریقا: الگوهای بازمانده / وُلّه شوئینکا / داود دانشور، تمرین تئاتر «نو» / مونیکا بث و کارن برازل / احسان نوروزی، شمن‌های کره‌ای: ایفای نقش از طریق خلسه / دو هیون لی / احسان نوروزی.

همان‌گونه که مباحث ارائه شده نشان می‌دهد در فصل نخست مؤلف تلاش کرده با تمرکز بر مسئله‌ی اجرا به تعاریف، ریشه‌ها، و جنبه‌های مختلف آن در فرهنگ پست‌مدرن، کار تجربی آوانگارد، و هپنینگ‌ها بپردازد. در مقاله‌ی شکنر چارچوبی مبسوط در مورد این پدیده فراهم

شده و ارتباط تئاتر، آیین، اجرا و متن نمایشنامه، مهم‌ترین وجوه نظریه اجرا و رویکردهای وی را تشکیل می‌دهد. دو مقاله‌ی آرنولد آرونسون با تمرکز بر ماهیت اجرایی

چنین رویکردی، تحلیل جامع و مناسبی از سنت آوانگارد و ریشه‌های فکری و نظری آن به دست می‌دهد. ماروین کارلسون تحلیلی عینی از تأثیر و ارتباط متقابل اجرا و فرهنگ پست‌مدرن را ممکن ساخته و نشان می‌دهد که اجرا به عنوان مفهومی فراگیر و اجتماعی، چگونه به شکل‌گیری رویکردهای پست‌مدرن و تفکر درباب این پدیده‌ی غامض یاری رسانده است.

مایکل کربی در مقاله‌ی هپنینگ درباره‌ی این پدیده‌ی خاص، انواع آن، هنرمندان و رویکردهای خاص آن می‌پردازد. وی با تمرکز بر کار هنرمندانی چون کاپرا، به ریشه‌یابی و تحلیل این پدیده جالب هنری می‌پردازد. در بخش دوم این کتاب نیز اساساً مفهوم اجرا در ارتباط با سنت، آیین و تئاتر مطرح می‌شود. این موضوع از مهم‌ترین مباحثی است که به ویژه برای شرایط فرهنگی و تئاتری ما نیاز به بررسی آن بیشتر احساس می‌شود. در مقاله‌های «تأویل کنش» اثر ولفورد و «تئاتر در آفریقا» اثر شوئینکا به ویژه با تمرکز بر مسئله‌ی سنت و آیین دونمونه‌ی بسیار روشن و عینی از ارتباط متقابل فرهنگی و نوعی رویکرد پویا به سنت و آیین را به دست داده‌می‌شود. مقاله‌ی تئاتر نو و شمن‌های کره‌ای نیز همین رویکرد پویا را در تئاتر سنتی ژاپن و کره دنبال می‌کند.

کتاب حاضر که در اصل به بهانه‌ی برگزاری پانزدهمین جشنواره‌ی تئاتر دانشجویان کشور در خرداد ۸۱ گردآوری و آماده چاپ شده بود و اینک (۱۳۸۳) به چاپ رسیده، از این روی قابل تأمل است که به دنبال معرفی و آشنایی خواننده با جریان‌های فکری و پویای روز است. بنابراین حداقل این حسن را دارد که: امکان تفکر، پرسش و رهیابی‌های جدید را فراهم می‌کند، کتابی که تئاتر دانشجویی را خطاب قرار می‌دهد.